

Tres jocs de brivalla de les terres ebrenques

Anotem a continuació tres jocs de brivalla observats a la zona catalana de la vall del riu Ebre, els quals ofereixen variants sobre els que es juguen o jugaven habitualment fins fa ben poc temps a les altres comarques catalanes. Si més no, alguns tenen noms que no figuren en cap diccionari i estimem que és convenient de deixar-los registrats. No cal esmentar que, a més dels que anotem, a les comarques ebrenques, els infants i els adolescents realitzen exercicis que no ofereixen singularitats, sinó que són comuns a gairebé tot Catalunya.

I. — Saboca

Cal disposar una sèrie de clots de 10 a 15 cmts. de diàmetre, en línia recta. Cada clotet correspon a un jugador i aquests s'arrangieren segons els clots a una distància discrecional. Cada jugador tira tres vegades una petita pilota en direcció als clots. El que encerta un clot ha d'anar a buscar la pilota, al temps que els altres jugadors s'espavilen per amagar-se. En treure la pilota del clot ha de cridar: —Saboca!

En sentir el crit, tots els altres jugadors s'han de parar i el que ha recollit la pilota la tirarà a algun company amb la intenció de tocar-lo, al temps que tots els que es creuen en perill corren o bé s'amaguen per esquivar el cop. Si en toca algun, aquest o un altre company destre a haver-la, es farà amb la pilota i, al seu torn, cridarà: —Saboca!

Els altres jugadors han de parar-se encontinent i la pilota serà novament

llençada contra algun d'ells com en el joc de xepa. Quan aquell que llença la pilota no toca cap company, ha de pagar penyora. En el llenguatge actual els nois diuen *pinyona*, en lloc del nom correcte. Les penyores es comptabilitzen amb pedretes que es dipositen al clot del penyorat.

Quan un dels jugadors té un nombre convingut de penyores, se'l fa *passar per baquetes*. Això consisteix a posar-se els components del joc en dos rengles, amb un mocador de nusos a la mà i fer passar entre ells el penyorat. El mocador serveix de flagell i els cops cauen a balquena damunt de la víctima. Aquest joc és habitual a Tivissa entre nois de 8 a 14 anys.

II. — L'Espardenyeta

Es juga solament entre nois que portin espadnyes. Si n'hi ha algun al grup que porta sabates, no juga. Per realitzar aquest esplai, es fa inicialment una ratlla al paviment d'una era de batre i els nois es posen bastant espaiats damunt d'aquesta ratlla. Cada un llença una de les seves espadnyes tan lluny com pot. Aquell que l'ha llençada més a prop ha d'aixecar una cama i els altres li van agafant la que té en alt i per sota d'ella van llençant de nou la seva espadnyeta. Després la van a recollir i es posen de genollons allí on l'han trobada. El que s'ha quedat a la ratlla inicial ha de llençar al seu torn la seva espadnyeta amb l'intent de tocar algun dels companys agenollats.

Si no n'encerta cap, ha d'anar a recollir la seva espadnyeta, però els al-

tres jugadors han de llençar-li la seva al damunt o bé colpejar-lo amb ella. Si encerta algun company, aleshores el de la ratlla, o sigui el que *para*, queda deslliurat de *parar* i aquell que ha estat encertat ha de recollir l'espardenya i córrer cap a la ratlla, perquè els altres s'estan amb la seva espardenya a la mà disposats a llençar-la-hi al damunt. Aquest esplai el realitzen els nois d'entre els 9 i els 13 anys, residents a les comarques situades a la ratlla entre l'Aragó i Catalunya. Es juga generalment a l'hivern per escalfar-se.

Més ençà de l'Ebre, el joc es fa a base d'una rodona de nois asseguts a terra amb les cames mig arronsades, a fi de poder-hi passar l'espardenya per sota i fer-la anar d'unes mans a les altres. El noi que és comminat a *parar* se situa al bell mig de la rodona i, en iniciar-se l'esplai, se li ensenya l'espardenya. Seguidament se la passen entre ells per sota les cames. Quan la té aquell que s'està al darrera del que *para*, dóna a aquest un cop a la seva esquena amb l'espardenya i ben de pressa té cura de fer-la fonedissa, passant-la per sota les cames als altres companys. El noi del mig de la rodona ha de manegar-se-les per trobar-la, anant de l'un a l'altre noi. Hi ha entre els que juguen un gran remenament de mans per sota les cames, puix tots simulen tenir l'espardenya i anar-la passant cap als veïns. Quan el noi del mig de la rodona encerta el que té en aquell moment l'espardenya, deixa de *parar* i aquell altre, que ha estat sorprès amb l'espardenya a les mans, passa a ocupar el seu lloc.

Té una variant característica de les localitats de la ratlla de l'Aragó, situades a la vora del riu Cinca. La *mare*, o sigui aquell que condueix el joc, s'asseu a terra al mig del semirodell dels altres infants i porta un mocador cargolat, el qual mocador anomenen

verdugo. Comença el joc dient: *Cier-volicera, es tan alta y tan baja que se cria en l'arbre dessota terra*. El bilin-güisme hi és mantingut amb tenacitat. A continuació descriu el fruit que vol que s'endevini a base de declarar-ne la forma, el color, el gust, el volum, si té pinyols, si és abundant, etc. Dóna la punta del mocador al primer del rengle començant per la dreta i manté l'altra punta entre les seves mans. Si el requerit no endevina el fruit, es passa la punta del mocador al noi següent. Es repeteix el torn tres voltes i, si ningú no encerta l'endevinalla, la *mare* pega tres cops amb el *verdugo* damunt la mà dels components del joc. Si algú encerta, pren el mocador de les mans de la *mare* i amb ell persegueix o colpeja els seus companys, els quals fugen, per bé que sense poder sortir d'un cercle prèviament establert.

III. — Binara

Es tria prèviament a sort el noi que ha de *parar*. En lloc de *parar* també es diu *pagar*. El designat es posa de cara a la paret, mentre els altres companys del joc tenen bona cura d'amagar-se. Quan un dels darrers dóna el crit de *dau*, aquell que para es gira i corre a la recerca dels amagats i, si en troba algun, el toca i li crida: —Binara!

Aquell que ha estat descobert ha de posar-se de cara a la paret i fer el mateix que ha fet l'altre, mentre el seu descobridor cuita a amagar-se.

Per realitzar aquest joc s'escullen indrets on hi hagi força obstacles per a amagar-se. Es fa generalment a l'hivern i a hora foscant. Es habitual jugar-lo a Amposta entre les piles de sacs d'arròs.

JOSEP IGLÉSIES